

PARADOKS EKONOMİ, SOSYOLOJİ VE POLİTİKA DERGİSİ

PARADOKS ECONOMICS, SOCIOLOGY AND POLICY JOURNAL

ISSN: 1305-7979

2019, Cilt/Vol: 15, Sayı/Issue: 2, Page: 119-136

Editörler / Editors in Chief

Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN
Doç. Dr. Sema AY
Dr. Hilal YILDIRIR KESER

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir. Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors. None of the contents published cannot be used without being cited.

Yayın ve Danışma Kurulu / Publishing and Advisory Committee

Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Doç. Dr. Sema AY (Uludağ Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Mariah EHMKE (University of Wyoming)
Doç. Dr. Zerrin FIRAT (Uludağ Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Dr. Murat GENÇ (Otago University)
Dr. Hilal YILDIRIR KESER (Bursa Teknik Üniversitesi)

Hakem Kurulu / Referee Committee

Prof. Dr. Hamza ATEŞ (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veysel BOZKURT (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Marijan CINGULA (University of Zagreb)
Prof. Dr. Recai ÇINAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Kemal DEĞER (Karadeniz Teknik Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Sami DENKER (Dumlupınar Üniversitesi)
Prof. Dr. Kadir Yasin ERYİĞİT (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Bülent GÜNŞOY (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Dr. Ömer İŞCAN (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Vedat KAYA (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sait KAYGUSUZ (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Aşkın KESER (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Emine KOBAN (Gaziantep Üniversitesi)
Prof. Dr. Serap PALAZ (Balıkesir Üniversitesi)
Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Abdülkadir ŞENKAL (Kocaeli Üniversitesi)
Prof. Dr. Veli URHAN (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevtap ÜNAL (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Sevda YAPRAKLI (Atatürk Üniversitesi)
Prof. Dr. Uğur YOZGAT (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Senay YÜRÜR (Yalova Üniversitesi)
Doç. Dr. Gül ATANUR (Bursa Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Tülin ASLAN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Sema AY (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Arzu ÇAHANTİMUR (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Ceyda ÖZSOY (Anadolu Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif KARAKURT TOSUN (Uludağ Üniversitesi)
Doç. Dr. Doğan BIÇKI (Muğla Üniversitesi)
Doç. Dr. Elif ÇOLAKOĞLU (Atatürk Üniversitesi)
Doç. Dr. Mithat Arman KARASU (Harran Üniversitesi)
Doç. Dr. Burcu KÜMBÜL GÜLER (Kocaeli Üniversitesi)
Doç. Dr. Ahmet MUTLU (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Nilüfer NEGİZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Veli Özer ÖZBEK (Dokuz Eylül Üniversitesi)
Doç. Dr. Ferhat ÖZBEK (Gümüşhane Üniversitesi)
Assoc. Prof. Dr. Cecilia RABONTU (University "Constantin Brancusi" of TgJiu)
Assoc. Prof. Dr. Ausra REPECKIENE (Kaunas University)
Doç. Dr. Gözde YILMAZ (Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Aybeniz AKDENİZ AR (Balıkesir Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Cantürk CANER (Dumlupınar Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Ersoy SOYDAN (Kastamonu Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan ÖZALTIN (Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)
Dr. Murat GENÇ (Otago University)
Dr. Enes Battal KESKİN (Uludağ Üniversitesi)

KALKINMA AJANSLARININ GİRİŞİMCİLİK VE İSTİHDAMI ARTIRMA HEDEFLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: ZAFER KALKINMA AJANSI ÖRNEĞİ¹

EVALUATION OF THE DEVELOPMENT AGENCIES' GOALS FOR ENTREPRENEURSHIP AND INCREASING EMPLOYMENT: CASE OF ZAFER DEVELOPMENT AGENCY

Doç. Dr. Ahmet Uçar

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

Dr. Öğr. Üye. İsmail Başaran

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü

ÖZET

Günümüzde özellikle 21.yüzyılın başında küreselleşmeye dayalı yaşanan değişim ve dönüşüm sonucunda hükümetlerin ekonomik, siyasi ve kültürel alanda uyguladığı politika ve araçların değiştiği söylenebilir. Bu anlamda 20.yüzyılın son otuz yılına kadar hükümetler şehirlerin kalkınma ve gelişmesinde daha çok tabandan tabana anlayışını tercih etmelerine rağmen, yüzyılın sonlarına doğru tabandan tavana anlayışı dediğimiz yerelden merkeze anlayışına geçildiği bilinmektedir. Bu anlayış gereği ve AB uyum süreci kriterlerini de sağlamak için 2006 yılında çıkartılan 5449 sayılı Kanun ile kalkınma ajanslarının kurulmasına karar verilmiştir. Kalkınma ajanslarının kurulma amaçlarının en önemlisi, yerelde girişimcilik ve istihdamın artırılmasında katılımcı anlayışlarla yerel potansiyelin harekete geçirilmesinde katalizör görevi yapmaktır. Bu kapsamda çalışmada, girişimcilik kavramı ve önemi ile kalkınma ajanslarının ortaya çıkışı ve amaçları teorik olarak anlatılacaktır. Arkasından Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planını incelenerek planda yer alan girişimcilik hedefleri belirlenecektir. Sonuç ve değerlendirme ile çalışma tamamlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, İstihdam, Kalkınma Ajansı

¹ Bu makale 25-27 Nisan 2019 tarihlerinde Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF tarafından gerçekleştirilen İCE'19 Girişimcilik Kongresinde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

ABSTRACT

Today especially at the beginning of 21st century, it can be said that the governments' policies and instruments implemented on the economical, political and cultural areas have changed due to changes and transformations experienced based on globalisation. In this sense, it is known that although the governments preferred mostly top to bottom policies for development of cities until the last 30 years of 20th centuries, the method was transformed into bottom to top towards to the end of the century. It was decided to establish the development agencies with the law 5449 in 2006 for the requirement of bottom to top and for providing criterias of EU harmonisation process. The most considerable aim of establishing the development agencies is to be a catalyzator to motivate local potential in increasing entrepreneurship and employment with participatory approach. In this context, in the study, entrepreneurship concept and its importance, and emergence and their aims will be explained. Later, entrepreneurship goals included in 2014-2023 Regional Plan of Zafer Development Agency will be determined. The study will be completed with conclusion and evaluation.

Key Words: Entrepreneurship, Employment, Development Agency

1. GİRİŞ

Son yıllarda dünyada sıklıkla yaşanan ekonomik krizler, gelişmiş veya gelişmemiş ülke ayırt etmeksizin tüm ülkelerin ekonomilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Toplumsal ve ekonomik hayatı derinden etkileyen bu gibi durumların en aza indirilmesi ve yaşanan krizlerin fırsata dönüştürülmesi için girişimcilik, ekonomik piyasaların canlandırılması, toplumsal alanda yeni iş alanlarının oluşması sosyal refahın artırılması açısından önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Dedeoğlu, 2016:7). Bu açıdan baktığımızda günümüzde girişimciliğin öneminin gittikçe arttığı söylenebilir. Zira girişimciliğin kalkınmaya katkısı oldukça önemli olduğundan, özellikle şehir ve bölgelerin kalkınmasında girişimciliği artıracak birtakım faaliyet ve teşviklerin yapılması gereklidir. Ayrıca girişimciliğin özelliklerinin ve niteliklerinin de geliştirilmesi gerekir ki, şehir ve bölgelerde oluşturulan başarılı girişimler sayesinde ülkenin istihdam kapasitesi de artırılabilir. Bunun yanında ülke ekonomisinde büyüme sağlanabilir, yeni sanayi müesseseleri kurulabilir ve böylece toplumda da birtakım değişim ve dönüşümler gerçekleştirilebilir.

Dünyanın her yerinde küreselleşmenin etkisinin görülmesi sonucunda üretim metotları ve ürün özelliklerinde değişimler olduğu görülmektedir. Buna istinaden rekabetin artmasıyla birlikte yenilikleri takip edebilme ve yaratıcılık nitelikleriyle piyasada oluşturdukları değer bakımından girişimciliğin önemi artmaktadır. Demirel ve Tikici'ye (2004:49) göre işletmeler girişimciliğin geliştirilmesi sayesinde üretim faktörlerinin bir araya getirilmesi sonucunda ortaya çıkmaktadırlar. Kurulmuş olan bu işletmeler bireylerin yapısında bulunan girişimcilik ruhunun harekete geçirilmesiyle oluşurlar, ancak işletmenin başarısı için bireydeki bu kıpırtının harekete geçirilmesi yeterli değildir. Nitekim onlara göre, "girişimcilik, dipsiz kuyularda çıkış aramak ya da gözü kapalı her işe girmek demek değildir."

Girişimci-girişimcilik kavramının dünya ekonomisinde olduğu gibi ülkemiz ekonomisinde de önemli olduğu söylenebilir. Bayraktar'ın belirttiği gibi girişimcilerin, istihdam yaratmadaki rolleri ve işletmeler içerisindeki payları ve rolleri azımsanmayacak derecede önemlidir. Bu sebepten ekonomik anlamda ne kadar dinamik ve sürükleyici güç oldukları, ekonomik kalkınmaya katkıları, istihdam yaratma olanakları, gelir dağılımına getirdikleri adalet, kurulan bu işletmelerin başarılarını göstermeye yeterlidir. Kimi zamanlar ortaya çıkan ekonomik krizlerin ve bunun sonucunda artan işsizlik sorununun çözümünde de girişimcilik faaliyetlerinin artırılmasının etkinliğinden söz edilebilir. Gelişmiş ülkelerde eğitim ve işgücü

arasındaki koordinasyonun sağlanması özellikle girişimcilere verilen mesleki eğitimlerin istihdam yaratmadaki önemi, işsizliğin çözüm yollarından biri olarak görülmektedir (Bayraktar, 2011: 246).

Girişimci nasıl olunur? Her insan doğuştan girişimci özelliğini taşır mı? Yoksa bu özelliği insanlar sonradan çevresindeki oluşan ve gelişen bazı olaylardan mı kazanır? şeklindeki tartışmalarda girişimciliğin doğuştan verilmediği inancı ağırlık kazanmış ve yerleşmiştir. Eğer kişide girişimci olma potansiyeli varsa, bu özelliğin kişilere kültürel, sosyolojik, psikolojik, sosyo-psikolojik, politik ve ekonomik çevre faktörlerinin etkisiyle kazandırılabilceği iddia edilmektedir. Başarılı girişimciler oluşturabilmek, onların işletmeler kurabilmeleri ve bunun sonucunda bireysel ve toplumsal faydalar çıkarabilmek için iyi bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Çetinkaya Bozkurt, 2011: 1).

Küreselleşme ile dünyada yaşanan değişimlerden en önemli diğer bir gelişme ve değişim de kalkınma anlayışlarında görülmektedir. Öztürk ve Çolakoglu'nun (2015: 324) da belirttikleri gibi, "Yeni Kamu Yönetimi anlayışı ile kalkınma araç ve politikaları değişmiş, kalkınma artık merkezden belirlenen politikalarla yukarıdan aşağıya işleyen bir süreç değil, yerel kalkınma stratejilerinin yönetimle keşfedilmesiyle aşağıdan yukarıya katılımı ve işbirliğini öne çıkaran bir süreç öngörmektedir. Gerçekleşen bu yeniden yapılanma süreci ile ülkede yeni bir bölgesel kalkınma süreci başlamıştır." Bu kapsamda ülkemizde de Kalkınma Ajansları 5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanunla 08.02.2006 tarihinden itibaren kurulmaya başlanmıştır. Bu anlamda çalışmada, öncelikle girişimcilik kavramı, önemi ve girişimci özellikleri anlatılacak, ardından kalkınma ajanslarının dünyada ve Türkiye'de ortaya çıkışları ve amaçları incelenecek, son olarak ise çalışmanın esas konusunu teşkil eden Zafer Kalkınma Ajansı'nın girişimcilik faaliyetleri ve hedefleri, ajansın 2014-2023 Bölge Planının incelenmesi ile ajansın girişimcilik ve istihdam hedefleri belirlenecektir. Bu kapsamda çalışma girişimciliğin önemini kavranması, ülke kalkınmasında girişimciliğin önemini açığa çıkarılması, kalkınma ajanslarının girişimciliği teşviklerinin, bölge kalkınması ve istihdamına katkılarının ortaya çıkarılması gibi konularda alan çalışmalarına ışık tutacağı ve katkı sağlayacağı söylenebilir.

2. GİRİŞİMCİLİĞİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

2.1. Girişimcilik Kavramının Tanımı

Girişimcilik, ortaya çıkardığı yeni iş alanlarıyla işsizlik sorununun çözümünde önemli katkılarda bulunması, ekonomik kaynakların üretkenliğini düşük seviyelerden daha üst seviyelere çıkarılmasında ve yenilik ve yaratıcılığın ortaya çıkmasındaki rolü günümüzde her geçen gün daha da artan rekabet ortamında önemli bir konuma çıkarmıştır (Ballı, 2017:147). Girişimci ve girişimcilik konusunda yapılan tanımlara baktığımızda bu kavramların tanımları konusunda literatürde tam bir fikir birliği olduğunu söylemek pek mümkün değildir. Girişimcilik kavramı Fransızca "entreprende" ve Almanca "unternehmen" kelimelerinden türemiş ve Türkçe'de ise "üstlenmek" anlamına gelen bir kavram olarak kullanılmaktadır. Nitekim pratiğe baktığımızda girişimciyi, üretim faktörlerini bir araya getirerek bu faktörleri üretime yönelten, bu maksatla organizasyon kuran ve bu konuda çeşitli riskler alarak sorumluluklar üstlenen kişi olarak tanımlayabiliriz (Demirel ve Tikici, 2004: 50; Uzun-Günlük, 2013: 341; Bayraktar, 2011: 246). Benzer tanımlara başka çalışmalarda rastlamak mümkündür. Örneğin, Özkul'un çalışmasında "Girişimci üretim faktörlerini bir araya getirerek, iktisadi mal ve hizmet üretimi için gerekli girişimi başlatan, üretim için gerekli finansman kaynaklarını ve üretimin değerlendirileceği pazarları bulan kişidir." şeklinde tanımlanırken, Demirel ve Tikici (2004: 50) ise, "İşletmeyi kuran, bunun için üretim

faktörlerini bir araya getirip ürün ve hizmet üreten, kâr hedefleyen ve riske katlanan kişidir.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Girişimciliğin ilk tanımları günümüzde yapılan tanımların temelini oluşturmaktadır. Günümüzde yapılan tanıma göre girişimci “kaynaklar konusunda öngöründe bulunarak işi planlayan, insan kaynaklarını örgütleyerek girdilerin işlenmesini sağlayan ve elde edilen çıktıyı karlılık yaratacak biçimde tüketicilerin kullanımına sunma becerisini gösteren kişi” olarak tanımlanmaktadır (Tugiad Raporu, 1993: 1).

Girişimcilik kavramının literatürdeki diğer tanımları incelendiğinde pek çok yazarın farklı bakış açılarıyla tanımlama yaptıkları görülmektedir. Kavramla ilgili yapılan bütün tanımlamalarda hep rastladığımız şey girişimciliğin çeşitli fırsatların değerlendirildiği bir süreç olarak görülmesidir (İşcan ve Kaygın, 2011: 276). Girişimcilik literatürünün gelişiminde kamu sektöründe girişimcilik kavramı çok yenidir ve tanım, kamu ve/veya özel kaynakların sosyal imkanlarından yararlanmak amacı ile bunları tek kurum haline getirmesiyle bireylerin ortaya çıkardığı değer süreci şeklinde yapılmaktadır (Zerbini ve Souitaris, 2005: 44).

Girişimcilik kavramının çok çeşitli şekillerde tanımının olmasına rağmen, genellikle ortaya çıkan fırsatlardan faydalanma veya yeni fırsatlar oluşturabilmek için üretim girdilerinin organize edilebilmesi ve risk alma özellikleriyle bağdaştırılmıştır. Girişimciliğin ilk tanımını Fransa’da yaşayan İrlandalı ekonomi bilim adamı Richard Cantillon 18. yüzyılın başında yapmıştır. Ona göre girişimci, henüz netleşmemiş bir bedelle satmak üzere üretimin girdilerini ve hizmetlerini bugünden satın alan ve üreten kişidir. Dolayısıyla bu tanım girişimcinin risk alma özelliğine vurgu yapmakta ve öne çıkarmaktadır. Daha sonra tanım Jean Baptise tarafından geliştirilerek, girişimcinin risk alma kadar üretim girdilerini örgütleme ve yönetme niteliğine sahip olması gerektiğinden de bahsetmiştir. Schumpeter ise girişimcinin “yenilikçi” olma özelliğinin ekonomik kalkınmada insan kaynaklarının vazgeçilmez bir unsuru olduğundan ilk kez vurguyla bahsetmiştir (TÜGİAD Raporu, 1993: 3).

Girişimcilik, geri kalmış ekonomilerde yapılanmanın, gelişmekte olan ülkelerde kalkınmanın, gelişmiş ekonomilerde ise dinamizmin, yeni zenginlik ve refah yaratmanın yapı taşıdır (Naktiyok, 2004:11 dan aktaran İşcan ve Kaygın). Dolayısıyla girişimcilik günümüzde toplumların gelişmişliğine etki eden ve ekonomik durumunu gösteren bir kavramdır. Bu sebepten dolayı önem arz etmektedir (İşcan ve Kaygın, 2011: 277).

2.2. Girişimcinin Özellikleri

Girişimcinin toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak geleceğe yönelik kararlar alması, yaratıcı ve yenilikçi olması, yeni fikirler geliştirip uygulamaya koyması girişimciyi normal kişilerden ayıran en önemli özelliklerindedir. Dolayısıyla bu özellikleri ile girişimci aynı zamanda risk üstlenen kişi olma özelliğini de taşımaktadır.

Girişimci kişiliğe sahip insanlar, dezavantajları avantaja çevirebilen özellikleri ile yaşamlarında karşılaştıkları önemsiz durumları bile çok önemli hale dönüştürebilen kişilerdir. Dolayısıyla onlar, toplumun vizyon sahibi fertleri olarak, geçmişte değil, gelecekte yaşarlar (Gerber, 2002: 24 den aktaran Demirel ve Tikici, 2004: 52). Kişileri girişimci olmaya götüren önemli bir vasıf ise hayal gücünün kuvvetli olmasıdır. Nitekim Demirel ve Tikici de aynı görüşü destekleyerek girişimci kişiliğin nüvesinin hayal ve yaratıcılıkla oluştuğunu belirtiyorlar. Onlara göre, hayal, bir nevi girişimcinin ekmeğidir ve ulaşılabilenden daha fazlasını içeren, temelini geleceğin belirsizlikleri üzerine oturtan özgün düşünceleri ifade etmektedir (Demirel ve Tikici, 2004: 53).

Girişimcinin tanımında da yer alan, girişimciyi normal kişilerden ayıran ve farklı kılan, girişimciye has birtakım özellikler vardır. Bunların en başında yer alan ve girişimciyi başarıya götüren temel özellik öngöründe bulunabilme niteliğidir. İşte bu nitelik sayesinde girişimci değişen şartlara göre ortaya çıkan fırsatları en iyi değerlendirip yararlanabilen ve tehditlere de karşı koyabilen kişidir. Fırsatları değerlendirirken geniş kapsamlı durum analizi yapabilme yeteneğine de sahip olmalıdır. Girişimci sınırsız sayıdaki alternatifler karşısında en uygun çözümü üretebilmelidir. Hızlı hareket edebilme özelliğine sahip olma, girişimciye rekabet ortamında hızlı ve doğru kararlar alabilmeyi sağladığı gibi, rekabette rakipleri karşısında üstünlük sağlama fırsatını da vermektedir. Bu bakımdan hızlı karar verebilme yeteneği girişimci için en önemli özelliklerden bir tanesini oluşturmaktadır. Sürekli yenilik yaratma çabalarıyla geleceğe yönelik yeni teşebbüslerde bulunma özellikleri girişimciyi risk almaya da zorlamaktadır. Bütün bu özelliklerinin yanında girişimci geliştirdiği yeni fikirlerin ve uygulamaların toplumda kabul görmesi için açık olmalı ve güven vermelidir (Tugiad Raporu, 1993: 2).

Gürdoğan'ın (2008: 26-27) tespitlerine göre; dünyanın her yerinde her girişimcinin değişmeyen bazı özellikleri vardır. Bunların en önemlileri; dünya pazarlarına girebilmek ve büyüebilmek için risk almak, dünyadaki gelişmeleri iyi takip etmek ve uygulayabilmek, verimliliği artırabilmek için yenilikleri takip etmek ve yeniliklere açık olmak, ferdiyetçi anlayışa değil ekip çalışmasına önem vermek, zorlukları ve sorunları sabırla karşılamak ve pozitif olmak, gerektiğinde inisiyatif kullanabilmek, sabit fikirli olmamak ve hayat boyu öğrenme prensibini daima uygulamaktır.

Çiçek ve Durna ise girişimcinin özellikleri konusunda birçok yazarın görüşlerinden yola çıkarak girişimcinin özelliklerini şu maddeler ile özetlemektedirler (Çiçek ve Durna, 2012: 20-21);

- Risk alabilmeli ve riske girmeyi varlığının bir parçası olarak görebilmelidir,
- Girişken olmalıdır ve liderlik yeteneğine sahiptir,
- Analiz yeteneğine sahip ve çevresindeki insanlara güven verebilmelidir,
- Müşteri ve çalışanları ile iyi bir iletişim içinde olabilmelidir,
- Yaratıcı, yenilikçi ve değişiklikleri benimseyebilen kimsedir,
- Güçlü bir ikna yeteneğinin olması daha başarılı olmasını sağlayacaktır,
- Girişimci ileriye görebilen kişi ve tehlikeden kaçmaz,
- Sorunları hızlı bir biçimde çözebilme yeteneğine sahip olmalı,
- Tavizsizdir, işlerin zamanında ve doğru yapılmasını ister.

3. KALKINMA AJANSLARININ ORTAYA ÇIKIŞI VE AMAÇLARI

3.1. Dünyada İlk Kalkınma Ajanslarının Kurulması

Günümüzde dünyada ekonomik, sosyal, toplumsal ve siyasal alanlarda önemli değişimler yaşamakta ve bu değişimlerin kuramsal ve pratik sebeplerinin açıklandığı birtakım yeni yaklaşımların da ortaya çıktığı görülmektedir. Literatürde yaşanan bu değişim ve dönüşümü sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş şeklinde açıklayanlara rastlanmaktadır. Zira böyle bir dönüşümün açıklamasını, fordist üretimden esnek üretime (post-fordist) geçiş; ulus-devletlerin dünyasından küreselleşmiş dünyaya geçiş ve son olarak da modernist düşünceden post-modernist düşünceye geçiş şeklinde yapanlar da vardır (Akpınar, 2012:32).

Yine Akpınar'ın (2012:30) tespitlerine göre, "Tüm bu gelişmelerle birlikte bölgesel kalkınma politikalarında da son otuz yıldır önemli değişiklikler gözlenmiştir. 1950'li yıllardan sonra genel kabul gören

bölgesel kalkınma konsepti “büyümenin ön koşulu olarak büyük altyapı yatırımlarını” içermekteyken; günümüzün bölgesel kalkınma anlayışı yenilik, yenilikçi çevre, bilgiye dayalı kalkınma anlayışı, beşeri sermaye, kolektif öğrenme, karşılıklı bağımlılık, yerel kültür gibi kavramlarla örülmüştür”.

Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın ilk ortaya çıkışı Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan ve etkisi tüm dünyaya yayılan büyük buhran dönemine kadar uzanmaktadır. 1929 yılında dünya ekonomik krizinde, mekânsal eşitsizlikler ve sektörel alanlardaki açmazlar, özellikle krizden etkilenen ülkelerde bölgesel programları gerekli hale getirmiştir. Amerika'da 1929 ekonomik krizinden diğer bölgelere göre daha fazla etkilenen Tennessee Vadisi'nde 1933 yılında başlatılan bölgesel kalkınma programı, böyle bir gerekliliğin sonucu ve tarihte bilinen ilk Kalkınma Ajansı örneği olmuştur. Tennessee Vadisi örneği aynı zamanda Türkiye'nin en kapsamlı bölgesel kalkınma programı olan GAP'a da ilham kaynağı olmuştur (Özmen, 2008:331). Avrupa'da ise II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkileri ve hızlı teknik/teknolojik gelişmeler sonucu, gelişmiş Batı ülkelerinde bölgeler arası farklılıklar daha da belirgin hale gelmiştir (Çalışkan, www.planlama.org). Fransa, İtalya ve eski sanayi bölgelerinin çökmesi sonucu yeniden yapılanma ihtiyacının ortaya çıkması, bu ülkelerde ve diğer Avrupa ülkelerinde bölgesel kalkınmaya dönük politikaların, mekanizmaların ve kurumların oluşturulmasına yol açmıştır (Ankara Kalkınma Ajansı, 2012: 23).

Dünyada 'kalkınma ajansı' olarak adlandırılan yaklaşık 20.000 kuruluş vardır. Bu kuruluşların hukuki ve örgütsel yapıları, görev ve faaliyetleri, yetki ve sorumlulukları, diğer ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla olan ilişkileri büyük farklılıklar göstermekte ve genel geçer bir 'kalkınma ajansı' modeli tanımlamayı oldukça güçleştirmektedir (Özen, 2005: 2). Ancak genel olarak Kalkınma Ajansları'nı, “merkezi hükümetlerden bağımsız bir idari yapıda, sınırları çizilmiş bir bölgenin girişimcilik potansiyelini geliştirip canlandırmak ve böylece ekonomik kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla kurulmuş ve faaliyetlerini kamunun veya özel sektörün finanse ettiği kuruluşlar” olarak tanımlamak mümkündür (DPT, 2000:129).

Dünyada kalkınma ajanslarının faaliyetleri çok çeşitli ve çok yönlüdür. Bu nedenle çok genel bir çerçeve çizmek bile oldukça güçtür. Ancak bir fikir vermesi açısından dünyadaki kalkınma ajanslarının sıklıkla yürüttükleri çalışmaları kısaca şöyle sıralayabiliriz (Özen, 2005:7-8).

- ✓ Bilgi bankaları oluşturarak bölgeyi izlemek,
- ✓ Yerel/bölgesel kalkınma için stratejik planlama yapmak ve uygulanmasını izlemek,
- ✓ Girişimciler ve yatırımcılar için bilgi sağlamak ve teknik destek vermek,
- ✓ Yerel girişimcinin yatırımlarını desteklemek,
- ✓ Yabancı yatırımcıların bölgeye çekilmesi için gerekli tanıtım çalışmaları yapmak,
- ✓ Finansman konusunda yatırımcılara bilgi sağlamak ve tavsiyelerde bulunmak,
- ✓ KOBİ'ler için finans kaynakları yaratmak, yerel, ulusal ya da uluslararası fonlar, kredi kuruluşları ve bankalarla işbirliği yapmak,
- ✓ Yeni buluş ve teknolojinin tanıtılmasını sağlamak,
- ✓ Eğitim, Altyapı, yol, enerji faaliyetlerini izlemek,
- ✓ Bölgenin ulusal ve uluslararası networklerinin geliştirilmesini sağlamak.

3.2. Türkiye'de Kalkınma Ajanslarının Kurulması

Türkiye'de bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla 1989 yılından itibaren ilk kalkınma projeleri hazırlanmaya başlandı. Bu çerçevede Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP), Doğu

Karadeniz Kalkınma Programı (DOKAP), Doğu Anadolu Kalkınma Programı (DAKAP) ve Zonguldak-Bartın-Karabük (ZBK) kalkınma programları gibi projeler şimdiki adı Kalkınma Bakanlığı olan Devlet planlama Teşkilatı (DPT) koordinasyonunda hayata geçirildi. Aslında Türkiye’de bölgesel kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik politikalar ilk olarak 1960’lı yıllarda yapılmaya başlanan beş yıllık kalkınma planlarında görülmektedir. Beş yıllık kalkınma planlarının asıl amacı, kalkınmada geri kalmış bölgelerin gelişimine katkıda bulunarak, bölgelerin gelişmişlik düzeyleri arasındaki farkları azaltıp bölgeler arasındaki eşitsizliği ortadan kaldırmaktır. Ancak kalkınma planlarının amaçladığı bu hedefe ulaşamamış, bölgesel eşitsizlikler devam etmiştir. Uygulanan politikaların etkisiz ve verimsizlik sebebi olarak da, hem ülkedeki yerel kurumların idari ve mali bakımdan özerk olmaması hem de merkezin yerelde etkin hizmet sunamaması gösterilmiştir (Maç, 2006: 3 den aktaran Öztürk ve Çolakoğlu, 2015: 330).

İşte bu şekilde merkezden yapılan planlamanın yeterince verimli sonuçlar vermemesi sonucu gelişmiş ülke deneyimlerinden de yararlanılarak, yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya bir kalkınma politikasının geliştirilmesinin önemi anlaşıldı. AB üyelik sürecinde Türkiye’de bölgeler arası gelir ve gelişmişlik farklarının azaltılması politikaları kapsamında, AB’nin bölgesel gelişme politikası ve uygulamalarına paralel yeni bir yaklaşım, yöntem ve kurumsal örgütlenme modeline dikkat çekilmiş ve AB ülkelerinin bu konudaki deneyimlerinden faydalanılarak bölgesel kalkınma modelleri üzerinde durulmuştur. 2002 yılı itibariyle üç düzeyde istatistik bölgeleri (NUTS) kurulmuştur. Düzey-1 on iki, Düzey-2 yirmi altı ve Düzey-3 seksen bir bölgesel birimden oluşmaktadır. Düzeyler illerin ve il gruplarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmaktadır. Yani, Düzey-3 seksen bir il, Düzey-2 komşu illerin gruplandırılmasıyla yirmi altı bölge ve son olarak Düzey-1 yirmi altı bölgenin gruplandırılmasıyla on iki bölge oluşmaktadır. (Övgün, 2007: 233-255).

3.3. Kalkınma Ajanslarının Kurulma Amaçları

AB İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (NUTS)’na paralel olarak oluşturulan Düzey-2 alt bölgeleri kurulması ile (Sert, 2012: 117):

- ✓ Bölgesel farklılıkları azaltmayı amaçlayan bir ulusal ve ekonomik ve sosyal uyum politikasının geliştirilmesi,
- ✓ Bu başlık altındaki mevzuatın uygulanmasını kolaylaştıracak yasal çerçevenin kabul edilmesi,
- ✓ Bölgelere yönelik kamu yatırımlarına ilişkin öncelik kriterlerini ortaya koyan çok yıllık bütçeleme usullerinin oluşturulması,
- ✓ Bölgesel kalkınmayı yürütecek idari yapıların güçlendirilmesi,
- ✓ Bölgesel kalkınma planlarını uygulanması hedeflenmiştir.

Akpınar ve arkadaşlarının kalkınma ajanslarının kurulma gerekçeleri konusunda belirledikleri görüşlere göre; “Yerel ve küresel rekabetteki değişimler, yerelde yatırım potansiyellerinin tespitinin ve tanıtımının ihtiyacı, dünyada ve ülkemizde yerleşme, katılımçılık, şeffaflık, hesap verebilirlik ilkelerinin giderek önem kazanması, yerel kalkınma bilincinin gelişmesi, yerelde teknik uzmanlık ve proje kapasitesinin geliştirilmesi ihtiyacı gibi nedenlerden ötürü Kalkınma Ajansları ülkemizde ilgi odağı olmuştur” (Akpınar ve diğerleri, 2011:132). Böylelikle 2006 yılında çıkartılan 5449 sayılı kanun ile her bir Düzey-2 bölgesi için kalkınma ajansı kurulmasına karar verildi. Bugüne kadar tüm Türkiye’de 26 tane kalkınma ajansı kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır.

Bu ajansların amaçları ve hedefleri; bölgesel stratejilerin uygulanması, yerel ve bölgesel girişimciliği destekleme, alt yapı hizmetlerinin sunulmasına yardımcı olma, özel sektörün yakın geleceği için yerel-bölgesel çözümler araştırma ve bölgesel talepleri karşılayacak yeni ürün ve hizmet üretimi için finansal garantiler ve çözümler arama şeklinde özetlenmektedir (APAN, 2014: 41). Ancak Kalkınma ajansları alışlagelmiş kredi ve hibelerin ötesinde, kuruluşlara ortak olarak, özellikle küçük işletmelere danışma hizmetleri sağlayarak, araştırma ve geliştirme çabalarına destek vererek, tarım sektöründe toprağın verimini artırıcı ve çevrenin korunmasına yönelik birçok yeni yöntem geliştirerek bölgelerin gelişiminde önemli rol oynamaktadır.

4. ZAFER KALKINMA AJANSININ 2014-2023 BÖLGE PLANININ İNCELENMESİ ve GİRİŞİMCİLİK HEDEFLERİNİN BELİRLENMESİ

4.1. Zafer Kalkınma Ajansının Kurulması ve Ajansın Sorumluluk Alanı

T.C. Zafer Kalkınma Ajansı*, Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak illerini kapsayan ve 'TR33' olarak sınıflandırılan bölgede hizmet vermek üzere 14.7.2009 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan, ülkemiz genelinde Devlet Planlama Teşkilatı'nın koordinasyonu ile kurulması öngörülmüş toplam 26 adet Kalkınma Ajansından bir tanesidir. T.C. Zafer Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği Kütahya il merkezindedir. Afyonkarahisar, Manisa ve Uşak illerinde Genel Sekreterliğe bağlı Yatırım Destek Ofisleri ile hizmet verilmektedir. Kalkınma olgusunun, iktisadi, sosyal, kültürel ve diğer tüm boyutlarıyla kapsamlı ve bütünsel niteliği doğrultusunda, Ajans Bölge'de birtakım ana eksenler belirleyerek çalışmalarını sürdürmektedir. Bu alanlar arasında yönetim bağlamında kamu, özel kesim, sivil toplum temsilcileri ve bilim insanları arasında iletişim ve işbirliğini geliştirerek bölgenin gelişmesinde kalkınma bilincini ve ivmesini arttırmayı amaçlamaktadır. Ajans bu anlamda bölgesel kalkınma konusunda koordinatör ve katalizör bir rol üstlenmektedir. Bölgenin kaynak ve olanaklarını belirleyerek, iktisadi ve toplumsal gelişmeyi hızlandırmaya, rekabet gücünü arttırmaya ve potansiyel gelişim alanlarını ön plana çıkarma konusunda araştırmalar yapmak. Bölgede yapılacak yatırımların artırılması ile ilgili tanıtım ve rehberlik hizmetleri vermek (<http://zafer.gov.tr/tr-tr/>).

Ajans söz konusu gelişim eksenlerine yönelik faaliyetlerin kısa sürede hayata geçirilmesi amacıyla mali ve teknik destekler verebilmektedir. Bu desteklerden işletmeler, sivil toplum örgütleri, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler yararlanabilmektedir. Ajans ayrıca eğitim, proje hazırlama, danışmanlık, uzman personel görevlendirme, lobi ve uluslararası ilişkiler gibi konularda yerel yönetimlere, diğer kamu kurum ve kuruluşlara ve bölgedeki sivil toplum kuruluşlarına teknik destekler de vermektedir. Ancak ajans tüm bu hizmet ve faaliyetlerini Ulusal Kalkınma Planı ve Programlar ışığında hazırlayacağı Bölge Planı ve Programlarına uygun olarak gerçekleştirmekle yükümlüdür (<http://zafer.gov.tr/tr-tr/>).

4.2. Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planı ve Faaliyet Raporlarında Girişimcilik ve İstihdam Hedefleri

Her şeyden önce Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planı detaylı olarak incelendiğinde planın altı bölümden oluştuğu görülmektedir. Bu altı bölümden konumuzu doğrudan ilgilendiren bölüm daha çok 3.bölüm ile 5.bölümdür. Bölgesel Gelişme Planı başlığını taşıyan 3.bölümde 10 adet gelişim önceliğine yer verilmektedir. Bunlar Sanayi, Tarım, Turizm, Maden, Çevre, Afet Yönetimi, Kentsel Hizmetler, İnsan ve Toplum, Enerji, Ulaşım gibi alt başlıklardan oluşmaktadır. Konumuz itibarı ile girişimciliğe ve istihdamın artırılması konusundaki hedeflerin çoğunu Sanayi ile ilgili oluşturulan öncelik

ve tedbirlerde bulmak mümkündür. Nitekim sanayi dalında oluşturulan **Öncelik 1.1** Bölgesel üretim altyapısının geliştirilmesine yöneliktir. Bu **Önceliğin Tedbir 1.1 A** da Sanayi alanlarının oluşturulması ve faaliyete geçirilmesi konusuna yer verilmektedir. Bu kapsamda İmalat sanayi, Bölgenin gelişimindeki lokomotif sektör olarak görülmüş ve belirli merkezlerde yoğunlaşan sanayi alanlarının artırılması ve daha etkin kullanılması gereği vurgulanmıştır. Potansiyeli uygun olan bölgelerde sektörler arası işbirliğinin kolay sağlanması amacıyla yeni Organize Sanayi Bölgeleri açılması, açılmış olanların parsel doluluğu %75'i geçenlerde yeni etapların oluşturulması ile sanayi sektöründe girişimciliğin ve istihdamın artırılması hedeflenmektedir (Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planı, s. 60).

Aynı **Önceliğin Tedbir 1.1 B** de Bölgedeki işletme sayısının artırılmasından bahsediliyor. Bunun gerçekleştirilmesi için Bölgedeki üretim miktarının artırılmasına yönelik altyapının iyileştirilmesi, yerli sermaye ile komple yeni yatırımların desteklenmesi; girişimcilere iş kurma ve geliştirme döneminde teknik ve maddi yardım sağlanması gerekli görülmektedir. Bu bağlamda bu önceliğin içinde aşağıdaki tedbirlerle girişimciliğin artırılmasına yönelik önemli hedefler belirlenmiştir (Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planı, s. 61-62):

- Girişimlerin özellikle ilk yıllarındaki iş kurma ve geliştirme (kuluçka) döneminde teknik destek almalarının sağlanması ile iş kurma ve yönetme kabiliyetlerinin artırılması,
- Küçük ve orta ölçekli işletme kurmak için yapılan yatırımların tüm alt bölgelerde, büyük ölçekli işletme kurmak için yapılan yatırımların Teknoloji Odaklı Gelişim Alt Bölgelerinde yapılmasına öncelik verilmesi,
- Bölge genelinde iş meleklerinin kendilerinin veya destekleriyle yapılacak yatırımların desteklenmesi,
- Mevcut şirketlerdeki çalışanların aynı sektörde faaliyet gösterecek şekilde kendi firmalarını kurmaya yönelik girişimlerinin (spin-off) desteklenmesi.

Bir başka **Öncelik 1.2 de** ise Teknoloji geliştirme, araştırma ve tasarım merkezlerinin kurulması hedefi oluşturulmuştur. Bu hedef doğrultusunda bu merkezler işletmelere AR-GE faaliyetlerinde destek sağlamaktadır. Üniversite-sanayi işbirliklerinin geliştirilmesine katkı sağlayan bu merkezler, ileri teknoloji kullanımını artırarak katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesini teşvik etmekte, böylece firmaların kullandıkları teknoloji düzeyini arttırmalarına olanak sunmaktadır. Bu doğrultuda şu tedbirlerle girişimciliğin artırılması hedeflenmektedir

(Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planı, s. 63):

- Manisa'da altyapı çalışmaları süren teknoloji geliştirme bölgesinin kurulumunun tamamlanarak faaliyete geçirilmesi,
- Mevcut laboratuvar ve araştırma/uygulama merkezlerinin geliştirilmesi ve modernizasyonu,
- Yeterli talebin bulunduğu Teknoloji Odaklı ve Yeşil Üretim Alt Bölgelerinde uzmanlaşılacak sektör veya ürün odağında yeni laboratuvar ve araştırma/uygulama merkezlerinin kurulması,
- Celal Bayar ve Dumlupınar Üniversitelerinde kurulan teknoloji geliştirme bölgelerinin faaliyete geçmesi,
- Teknoparklar arası farklı alanlarda uzmanlaşma ekseninde işbirliklerinin geliştirilmesi.

Öncelik 1.3 ise İşletmelerde üretim süreçlerinin iyileştirileceğini ve üretim kapasitesinin artırılabileceğini konusundadır. Bu önceliğin tedbirleri arasında istihdamın artırılması ve iyileştirilmesine yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır (Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planı, s. 67):

- İşletmelerde istihdam edilen yükseköğretim mezunu kişilerin sayısının artırılarak üretim süreçlerinin daha nitelikli hale getirilmesi,
- İşletmelerde üretim sürecindeki uygulamalara hakim ve pratik bilgiye sahip deneyimli personel sayısının artırılarak üretim süreçlerinde verimin artırılması,
- İşletmelerin performans yönetim sistemine geçişlerinin desteklenmesi,
- İşletmelerin bilgi işlem birimlerinin kurulumlarının ve bilgi-işlem personeli istihdamlarının desteklenmesi.

Öte yandan diğer öncelik alanlarında da istihdam ve girişimcilğe ilişkin birtakım hedefler olduğunu görmekteyiz. Örneğin, **Öncelik 8.1** Aktif işgücü piyasası politikaları uygulanmasına yönelik oluşturulmuştur. Bu kapsamda oluşturulan **Tedbir 8.1.B** istihdamda sürekliliğin sağlanmasını hedeflemekte ve bunu gerçekleştirebilmek için iş sağlığı ve güvenliği konusunda bilinç ve bilgi düzeyinin yükseltilmesi, bunun için işverenlerin mali ve teknik desteği artırması ve çalışma ortamlarının iyileştirilmesi, sözleşmeye dayalı işçi çalıştırılmasının desteklenmesi gibi faaliyetleri içermektedir. Yine aynı **Öncelik Tedbir 8.1.C** de ise meslek edindirmeye yönelik tedbirlere yer verilmektedir. Örneğin, İş ve meslek danışmanlığı hizmetlerinin geliştirilmesi, İşyerlerinde kişisel ve mesleki gelişime yönelik uygulamaların desteklenmesi, Meslek ve beceri edindirme kurslarının Bölge ihtiyaçları ile uyumlu bir şekilde yaygınlaştırılması, İlgili kuruluşlar tarafından girişimciliği özendirerek tanıtımlar yapılması ve aday girişimcilere, sermayeye erişim dahil rehberlik hizmeti verilmesi bunlar arasındadır. **Öncelik 8.2** de de İşbirliği ve Dayanışma Kültürünün Yaygınlaştırılması kapsamında Sosyal girişimci yetiştirmeye ve / veya sosyal girişim kurmaya yönelik faaliyetlerin desteklenmesi gibi bir hedefe yer verilmiştir (Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planı, s.131-133).

Öncelik 8.3 de Yoksullukla mücadele yöntemlerinin kapsamlı ve etkin olmasından bahsedilmektedir. Bu konudaki tedbirlerden **Tedbir 8.3.C:** Kırsalda farklı gelir kaynaklarının yaratılmasını hedeflemektedir. Bu hedefler arasında girişimcilik ile ilgili şu iki hedefe rastlamaktayız: Kırsal kesimde ev eklenli kadın girişimlerinin desteklenmesi, Geleneksel Ekonomiye Bağımlı Alt Bölgeler öncelikli olmak üzere, farklı kırsal gelir kaynakları yaratmaya yönelik işbirlikleri ve kooperatifleşmenin desteklenmesi (Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planı, s.137).

Öncelik 8.4 Sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesini içermektedir. Bu Öncelik kapsamındaki **Tedbir 8.4.D** Yaşlı ve engellilere yönelik hizmetlerin ve olanakların geliştirilmesini hedeflemektedir. Bu hedefin tedbirleri arasında engellilerin istihdamından şöyle bahsedilmektedir: İş yerlerinde engellilerin çalışmaları için gerekli şartları uyumlu hale getirme ve engelli istihdamına ilişkin farkındalık artırma çalışmalarının yapılması (Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planı, s.141). Ayrıca, Planda yukarıda anlatılanlara paralel olarak bilhassa sanayi alanındaki girişimcilik ve istihdamın artışına ilişkin performans gösterge tabloları da oluşturulmuştur. Artış göstergeleri tablo 1 den izlenebilir.

SANAYİ						
ÖNCELİK	GÖSTERGE	Gösterge Birimi	Veri Kaynağı	Mevcut Durum	2018	2023
Bölgesel Üretim Altyapısı Geliştirilecektir.	Bölgedeki OSB sayısı	Adet	OSBÜK Bilgi Sistemi	23 (2013)	26	30
	Teşvik kapsamında yapılan yerli yatırım sayısı	Adet	Ekonomi Bakanlığı	256 (2008-2012)	400	800 (Plan dönemi toplamı)
	Teşvik kapsamında yapılan yabancı yatırım sayısı	Adet	Ekonomi Bakanlığı	27 (2008-2012)	50	100 (Plan dönemi toplamı)
	Bölgede imalat sektörü çalışan sayısı yüzdesi	Yüzde	SGK	37,2 (2008-2012)	42	50 (Plan dönemi)
Sanayi Ürünlerinin Değeri Arttırılacaktır.	Bölgeden yapılan marka başvuru sayısı	Adet	TPE	6.036 (2008-2012)	10.000	15.000 (Plan dönemi toplamı)
	Bölgeden yapılan marka tescil sayısı	Adet	TPE	4.386 (2008-2012)	7.500	10.000 (Plan dönemi toplamı)
	Bölgeden yapılan patent başvurusu sayısı	Adet	TPE	135 (2012)	1.000	2.500 (Plan dönemi toplamı)
	Bölgeden yapılan patent tescil sayısı	Adet	TPE	60 (2012)	600	1.200 (Plan dönemi toplamı)
	Yüksek teknolojlili sektörlerdeki istihdamın payı	Yüzde	SGK	5,5 (2012)	7	10
	Bölge'den yapılan Orta-Yüksek teknolojlili imalat sektörü ihracatının tüm imalat sektörü ihracatına oranı	Yüzde	TÜİK	12.125	20	40
İşletmelerde Üretim Süreçleri İyileştirilecek ve Üretim Kapasitesi Arttırılacaktır.	İmalat sektöründeki işyeri sayısı	Adet	SGK	8.639 (2013)	11.000	15.000
	İmalat sektöründeki çalışan sayısı	Kişi	SGK	139.893 (2012)	145.000	180.000
Bölge İçi ve Bölgeler Arası Ticari Ağlar Geliştirilecektir.	Bölgede bulunan iş geliştirme merkezi sayısı	Adet	ZEKA Derlemeleri	5 (2013)	10	15
	Bölgede bulunan teknoloji geliştirme bölgesi	Adet	ZEKA Derlemeleri	0 (2013)	2	5

Tablo 1. Zafer Kalkınma Ajansının Sanayi alanında performans göstergeleri

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Bölge Planı, s.205.

Zafer Kalkınma Ajansının bir başka politika belgesi olan 2017 Faaliyet Raporu da incelendiğinde Raporda bir takım mali destek programları ve bazı eğitim faaliyetleri ile girişimcilik ve istihdamın arttığına dair bilgileri Ajansın sorumlu olduğu 4 ilde yapılan faaliyetlerde görülmektedir. Örneğin, 2017 Yılı Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri (2017 UGE) kapsamında Ajans ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) arasında 10.01.2017 tarihinde imzalanmış olan “Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi İşbirliği Protokolü” çerçevesinde, 2017 yılı içerisinde uygulamalı girişimcilik eğitimleri vermeye başlanmıştır. 2017 Yılı Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerine tahsis edilen toplam mali kaynak miktarı 260.000 TL olarak belirlenmiştir. 2017 Yılı Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerinin 1. Dönemi (2017 UGE-01) 03.03.2017 tarihinde ilan edilmiş olup bu dönem kapsamında Afyonkarahisar, Kütahya, Manisa ve Uşak illerinde 08.05.2017-02.06.2017 tarihleri arasında üçer kurs halinde eş zamanlı olarak toplam 12 kurs verilmiş, bu kurslar neticesinde 267 kişi Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri Katılım Belgesi almaya hak kazanmıştır. Verilen bu kurslar sonucunda Afyonkarahisar’da 59, Kütahya’da 75, Manisa’da 60 ve Uşak’da 73 kişi olmak üzere TR33 Bölgesi’nde toplam 267 kişiye belge verilmiştir (Zafer Kalkınma Ajansı 2017 Faaliyet Raporu, s.49).

Yine 2017 Yılı Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerinin 2. Dönemi (2017UGE-02) 23.08.2017 tarihinde ilan edilmiş olup, bu dönem kapsamında TR33 Bölgesi’nin çeşitli ilçelerinde 25.09.2017-29.12.2017 tarihleri arasında toplam 34 adet kurs verildiği 2017 Faaliyet Raporunda belirtilmektedir. Bu kurslar sonrasında 862 kişi Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri Katılım Belgesi almaya hak kazanmıştır. 2. Dönem eğitimleri Kütahya’da PYB’nin; Afyonkarahisar, Manisa ve Uşak illerinde YDO’ların koordinasyonunda yürütülmüştür (Zafer Kalkınma Ajansı 2017 Faaliyet Raporu, s.50).

Öte yandan Yatırım Destek Ofislerinin yaptığı faaliyetlere bakıldığında da girişimcilik ve istihdamın artışı 2017 yılı faaliyetlerinde görmek mümkündür. Her ilin YDO’lerinin faaliyetleri aşağıda ayrı ayrı verilmektedir. Buna göre Afyonkarahisar Yatırım Destek Ofisi Faaliyetleri şöyledir: 2017 yılında yatırım yeri araştırması, yatırımlarda devlet yardımları, Ajans destekleri, diğer kurumların sağladığı yatırım ve proje destekleri hakkında toplam 521 yatırımcıya rehberlik, danışmanlık ve destek hizmeti verilmiştir. 2017 yılında destek sağlanan ve yatırım kararı alan firma sayısı 25’tir. Yatırımların toplam bütçesi 85,3 milyon TL ve öngörülen istihdam sayısı 94 kişidir (2017 Faaliyet Raporu, s.61).

Kütahya Yatırım Destek Ofisi Faaliyetlerine göre, Kütahya YDO’da 2017 yılı içerisinde 264’ü yerli ve 1’i yabancı olmak üzere toplam 265 yatırımcıya farklı konularda yatırım danışmanlığı yapılmıştır. Bu yatırımcılar içerisinde Ajansın danışmanlığı sonucunda Kütahya’da yatırım yapma kararı alan firma sayısı toplam 19’dur. Bu yatırımlarla yaklaşık 1.166 istihdam ve 106,5 milyon TL’lik sabit yatırım tutarı öngörülmüştür (2017 Faaliyet Raporu, s.62).

Manisa Yatırım Destek Ofisi Faaliyetleri ise şöyledir: Manisa YDO’da 2017 yılı içerisinde 312 tane özel sektör yatırımcısına, 189 tane kâr amacı gütmeyen kurum ve kuruluşa, 64 tane STK’ye, 4 tane yabancı firmaya Ajans destekleri ve Ekonomi Bakanlığı teşvik sistemi hakkında bilgilendirme faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Bu yatırımcılar içerisinde Ajansın danışmanlığında Manisa’da yatırım kararı alan firma sayısı toplam 8 adettir. Bu yatırımlarla 83 istihdam ve yaklaşık 30,2 milyon TL’lik sabit yatırım tutarı öngörülmektedir (2017 Faaliyet Raporu, s.64).

Uşak Yatırım Destek Ofisi Faaliyetlerine göre ise, Uşak YDO’da 2017 yılı içerisinde 568 yatırımcıya yatırım yeri ve süreçleri konusunda araştırmalar, yatırımlarda devlet yardımları, Ajans destekleri ve diğer kurum destekleri hakkında farklı konularda yatırım danışmanlığı yapılmış olduğu görülmektedir. Bu yatırımcılar içerisinde Ajansın danışmanlığında Uşak’ta yatırım kararı alan firma sayısı 6’dır. Bu yatırımla yaklaşık 75 kişilik istihdam ve 56,9 milyon TL’lik sabit yatırım tutarı öngörülmüştür (2017 Faaliyet Raporu, s. 66).

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Girişimci ve girişimcilik kavramı, dünya ekonomisinde önemli olduğu kadar, ülkemiz ekonomisi için de çok önemlidir. Çünkü ülke ekonomisi içinde faaliyet gösteren işletmelerin çoğunu, girişimcilerin kurduğu küçük ve orta ölçekli işletmeler oluşturmaktadır. Girişimciliği ve girişimciyi bu anlamda dikkate aldığımızda, girişimcilerin ülke ekonomisinde bir dinamizm oluşturdukları, ülkenin ekonomik yönde kalkınmasına katkı sağladıkları ve yarattıkları istihdam olanakları ile de ülkedeki işsizlik sorununa bir nebze çare oldukları söylenebilir. Bu bağlamda zaman zaman ülkelerin yaşadıkları ekonomik krizler sonucunda ortaya çıkan işsizlik sorununun çözümü için girişimcilik faaliyetlerinin ve bilhassa girişimcilik eğitimlerinin artırılması gerekmektedir.

Küreselleşmenin etkisiyle ülkelerin ekonomileri dünya ekonomisi ile entegre olma zorunluluğunda olması, girişimcinin eğitiminin iyi olması, dolayısıyla girişimcinin tanımında ve özelliklerinde görüldüğü üzere, girişimci bütün dünyadaki yenilikleri ve gelişmeleri takip ederek, dünyada oluşacak fırsatları değerlendirmelidir. Bu anlamda kalkınma ajansları kuruldukları bölge sınırları içinde yer alan şehirlerde sundukları çeşitli hizmet ve faaliyetlerle girişimci sayısının artırılmasına ve böylece de bu şehirlerde istihdama katkı sağladığı söylenebilir. Çalışmanın konusunu oluşturan Zafer Kalkınma Ajansının gerek bölge planından gerekse 2017 Faaliyet raporlarından elde edilen bulgulara göre, hem girişimciliğin artmasına yönelik hem de istihdamın artmasına yönelik çeşitli hedefler belirlendiği görülmektedir. Özellikle sanayi alanında belirlenen öncelik ve tedbirlerle girişimci ve istihdam sayısının artırılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda bölgede OSB sayısı ve teşviklerle yerli yatırım sayısı artırılarak bu hedefe ulaşılacak istenmektedir. Sanayi ile ilgili performans göstergeleri tablosundan anlaşıldığına göre yüksek teknoloji sektörlerinde 2012 de %5.5 olan istihdam oranı 2018 yılında % 7 olarak yükseldiği görülmektedir. 2023 de ise % 10 olması öngörülmektedir. Yine aynı gösterge tablosunda imalat sektöründeki işyeri sayısı 2013 de 6.639 idi. Bu sayı 2018 yılında 11.000 olarak artış göstermiştir. 2023 de ise 15.000 olması öngörülmektedir. Öte yandan imalat sektöründe istihdam sayısında da artış gözlemlenmektedir. 2013 de 139.893 olan çalışan sayısı, 2018 de 145.000 olmuştur. 2023 de bu sayının 180.000 olması beklenmektedir. Benzer şekilde girişimciliğin ve istihdamın artırılmasına YDO'lerinin 2017 faaliyetlerinde de görmek mümkündür. Bu kapsamda her ildeki YDO'leri aracılığı ile o ilde yapılacak yatırımlara danışmanlık, eğitim ve mali destek hizmetleri ile il'e yapılacak olan yatırımlar artırılmaya çalışılmış ve bunun sonucunda da ildeki istihdama katkı sağlandığı söylenebilir.

Sonuç olarak kalkınma ajanslarının önderliği ve koordinasyonu ile yerelde keşfedilmemiş bölgeye has potansiyel yatırım ve iş olanaklarının ortaya çıkarılması günümüz kalkınma anlayışlarına göre oldukça önemli hale gelmiştir. Yapılacak olan bu girişimlerin yönetim anlayışı içerisinde gerçekleştirilmesi de ferdi yatırımlarla yapılamayan girişimlerin oluşmasına olanak tanınması yatırımcılar için önemli bir fırsat olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akpınar, Rasim (2012). "Türkiye'de Değişen Bölgesel Kalkınma Politikaları", Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 6, ss.29-46.
- Akpınar, R., Taşcı, K., Özsan, M.E. (2011), Teoride ve Uygulamada Bölgesel Kalkınma Politikaları, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Ankara Kalkınma Ajansı (2012), Stratejik Plan 2012-2016. S-ss.23.
- Apan, A. (2004). "Bölge Kavramı ve Bölgesel Kalkınma Ajansları", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 13(4): ss.39-58.
- Ballı, A. (2017). "Girişimcilik ve Girişimci Tipolojileri, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2017/4, Sayı:29, s.143-166.
- Bayraktar, S. (2011), "Avrupa Birliği Mesleki Eğitim Programlarında Girişimcilik Eğitimlerinin Ekonomik Kalkınmadaki Önemi", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, ss,245-264.
- Benazir Ö. ve E. Çolakoğlu, (2015), "Bölgesel Kalkınma Yönünden Kalkınma Ajanslarının Türk İdari Teşkilatındaki Konumu", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 29, Sayı: 2, ss.323-348.
- Çalışkan, Ç. O. "Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Ortaya Çıkışı ve Dünden Bugüne Gelişimi." <http://www.planlama.org/index.php/boelgesel-kalknma-ajanslar3>, Er.Tarihi: 3.4.2019.
- Çetinkaya, B Ö. (2011), Dünyada ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler, Ankara.
- Çiçek, R. ve Durna, U. (2012), "Meslek İdealleri Ve Girişimcilik Niyetleri", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute), Yıl/Year: 2012, Cilt/Volume: 9, Sayı/Issue: 17, s. 17-31.
- Dedeoğlu, A. Ö. Ed. (2016), Tüm Boyutlarıyla Girişimcilik, (Ed.), İstanbul, Hümanist Kitap Yayıncılık.
- DPT, (2006), Kamu İdareleri İçin Stratejik Plan Hazırlama Kılavuzu, www.dpt.gov.tr, Erişim Tarihi: 12.02.2014.
- DPT. (2000). Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
- Demirel, E. T. ve Tikici, M. (2004), "Kültürün Girişimciliğe Etkileri", Doğu Anadolu Araştırmaları, ss.49-58.
- İşcan, Ö. F. ve Kaygın, E. (2011), "Potansiyel Girişimciler Olarak Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma", Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 2, 2011 ISSN: 1309 -8 039 (Online) 275.
- Özen, P. (2005). Bölge Kalkınma Ajansları. Türkiye ekonomi politikaları Araştırma Vakfı.
- Özmen, F. (2008). AB Sürecinde Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Karşılaşabilecekleri Temel Sorun Alanları, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.13, S.3 ss.327-340.
- Övgün, B. (2007). Bir Politika Transferi Örneği: Kalkınma Ajansları Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 62-3, 233-255, 246

- Sert, O. (2012). Kalkınma Ajansları Ve Üst Ölçekli Planlar, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi / Yıl 4 - Sayı 6.
- Zerbinati, S. and Souitaris, V. (2005), "Entrepreneurship in the public sector: a framework of analysis in European local governments", *Entrepreneurship and Regional Development*, 17, January (2005), 43-64.
- TÜGİAD Raporu (1993), Ekonomik Kalkınmada Girişimciliğin Önemi ve Girişimcilik Nitelikleri, İstanbul, Simge Ofis Matbaacılık.
- Uzun, A. Ç. ve Günlük, M. (2013). "Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Hareket Noktaları ve Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Muğla İli Araştırması", *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları*: 86, ss. 340-350, Kongreler Dizisi: 11 Uluslararası Girişimcilik Kongresi, 25-27 Mayıs 2006, Bişkek.
- Zafer Kalkınma Ajansının 2014-2023 Stratejik Planı.
- Zafer Kalkınma Ajansı 2017 Faaliyet Raporu <http://zafer.gov.tr/tr-tr>